Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS www. lpkts.lt

Trisdešimt pirmieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. 2019 m. gruodžio 13 d. Nr. 46 (1356)

Žeimelio išvadavimui iš bermontininkų – 100 metų

Erika KIŽIENĖ

„Audringi 1919 metai yra vienas iš gražiausių atgijusios Lietuvos istorijos puslapių. Lietuvių tautai ir jos vadovybei tais metais nepaprastai sudėtingomis vidaus ir išorės sąlygomis kartu teko spręsti daugybę uždavinių, tačiau du yra bene svarbiausi: savų ginkluotų pajėgų kūrimas ir kovų prieš besikėsinančius į tautos laisvę ir krašto nepriklausomybę bolševikus ir bermontininkus organizavimas. Nors minėtų priešo pajėgų pranašumas buvo akivaizdus, jauna Lietuvos kariuomenė, paskubomis organizuota, menkai apmokyta bei aprūpinta, sugebėjo įrodyti, kad pergalę laimi mylintys savo tėvynę, tikintys savo reikalo teisingumu bei pasiaukojama kova. 1919 metais lietuvių ginkluotosios pajėgos tai įrodė darbais ir žygiais.“ (Vytautas Lesčius. Lietuvos kariuomenė nepriklausomybės kovose, 1918–1920. Vilnius. 2004, p. 421.)

1919 metų lapkričio 20 dieną fronto vadas plk. ltn. K. Ladyga įsakė pradėti puolimą Radviliškio–Šiaulių kryptimi. Pirmiausia numatyta užimti Radviliškį, kuriame buvo įsitvirtinę apie 800 labai gerai ginkluotų bermontininkų. Kitą dieną greta Radviliškio įvykęs mūšis su bermontininkais kartais pavadinamas „mūšiu, pakeitusiu Lietuvos istoriją“. Anksčiau minėtoje V. Lesčiaus knygoje rašoma: „Lapkričio 19 d. bendromis lietuvių ir latvių pajėgomis buvo išvaduotas Žeimelis, čia priešas neteko 17 nukautųjų.

(keliama į 4 psl.)

Lygumų pagrindinės mokyklos jaunieji šauliai

Kubos disidentai prašo paramos ir palaikymo

Aldona DRĖGVAITĖ

Gruodžio 10-oji – Žmogaus teisių diena, minima visame pasaulyje kaip Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, šios deklaracijos priėmimo 1948 metais Jungtinėse Tautose, metinės.

Šiemet ši diena Lietuvoje buvo ypatinga: Vilniuje viešėjo 2010 metais Europos Parlamento įsteigtos A.Sacharovo premijos už minties laisvę laureatas Guillermo Fariñas Hernįndez iš Kubos.

Šis visame pasaulyje žinomas žmogaus teisių gynėjas ir politinis disidentas yra daugiau nei 11 metų kalintas Kubos kalėjimuose, Europos Parlamento apdovanojimą atsiėmęs tik 2013 metais, kai spaudžiant tarptautinei bendruomenei Kubos visuomenei ir Katalikų bažnyčiai Kuboje, buvo išleistas iš kalėjimo į laisvę. Jam buvo leista išvykti iš šalies. G. Fariñas yra psichologijos daktaras ir žurnalistas. Kartu su juo į Lietuvą atvyko žinomas žmogaus teisių gynėjas, kubiečių diasporos atstovas Omar Lopez, šiuo metu gyvenantis JAV.

Būta nerimo, ar vienam žymiausių Kubos disidentų bus leista išvykti iš Kubos, tačiau viskas baigėsi sėkmingai ir vėlų sekmadienio vakarą Vilniaus oro uoste svečius pasitiko Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Vilniaus skyriaus vadovai Petras Musteikis ir Petras Gvazdauskas, kiti šios sąjungos atstovai, Kovo 11-osios Akto signatarė, buvusi europarlamentarė Laima Andrikienė.

Vizito Lietuvoje metu G. Fariñas ir O. Lopez dalyvavo Žmogaus teisių dienai, gruodžio 10-ajai, skirtuose renginiuose Vilniuje, susitiko su Seimo nariais, Vilniaus arkivyskupu metropolitu Gintaru Grušu. Kubos opozicijos atstovus priėmė Užsienio reikalų viceministras Neris Germanas, URM įvyko svečių susitikimas su Lietuvos diplomatais, dirbančiais žmogaus teisių ir santykių su Kuba srityse. G. Fariñas ir O. Lopez lankėsi Europos Parlamento informacijos biure Vilniuje, susitiko su jo vadove Daiva Jakaite.

(keliama į 2 psl.)

Vilniaus oro uoste svečius pasitiko LPKTS Vilniaus skyriaus vadovai Petras Musteikis ir Petras Gvazdauskas bei Kovo 11-osios Akto signatarė Laima Andrikienė

Popietė „Pabūkime kartu“

Ritutė LANKUTIENĖ

Ruduo. Dienos trumpos, vakarai ilgi. Esant tokiems niūriems orams ir nuotaikos liūdnesnės. Tad Klaipėdos rajono tremtiniai ir politiniai kaliniai vieną šeštadienio popietę susirinko į renginį „Pabūkime kartu“. Gera bendraminčiams sueiti į būrį, pasikalbėti, prisiminti, pasilinksminti, pasidalyti savo džiaugsmais ir rūpesčiais.

Popietė prasidėjo himno giedojimu ir išėjusiųjų Amžinybėn pagerbimu tylos minute. Renginio vedėja Verutė Nekrevičiūtė priminė skaudžios tremties istorijos faktus. Filialo pirmininkas Jonas Kausteklis vardijo nuveiktus darbus, dėkojo aktyviai dalyvaujantiems veikloje.

Visi džiaugėmės, kad mūsų pagyvenusių žmonių gretas papildė jauni, nauji nariai. Tai istorijos mokytojas Ignas Kasparas ir vaistinės direktorė Irena Liekienė. Igno prosenelis buvo partizanas, o Irenos tėvai – tremtiniai.

Pasidalijome prisiminimais žiūrėdami filmuotą Vaclovo Sakalausko medžiagą, kurioje atsispindėjo vaizdai nuo priverstinio išvežimo į Sibirą iki savanoriškų šių dienų kelionių su „Misija Sibiras“.

„Gyvenk taip tarsi nuo tavęs vieno priklauso visas Lietuvos likimas“. Šis posakis tiko ir partizaninėje kovoje, tinka ir dabar.“

Popietėje apsilankė ir garbingų svečių. Tai Gargždų dekanato dekanas kanauninkas Jonas Paulauskas. Jis ragino nenusiminti, kad mūsų gretos mažėja, palinkėjo sėkmės darbuose ir kasdieniniame gyvenime, santūriai praleisti adventinį laikotarpį ir sulaukti didžiausių metų švenčių – šv. Kalėdų ir Naujųjų metų.

LPKTS Klaipėdos apskrities koordinatorius Jurgis Endziulaitis, pasveikinęs susirinkusiuosius, „papolitikavo“ ir prašė, kad rinkdami valdžią galvotume apie jų dorumą ir sąžiningumą. Kartu pritaikė mums vieno partizano gyvenimo kredo: „Gyvenk taip tarsi nuo tavęs vieno priklauso visas Lietuvos likimas“. Šis posakis tiko ir partizaninėje kovoje, tinka ir dabar.

(keliama į 7 psl.)

Bambatrynis apie biudžetą

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Bene mėnuo, kaip Seimo nariai svarsto Vyriausybės pateiktą 2020 metų valstybės biudžeto projektą. Kaip tą svarstymą bepavadinsi, bambatryniu, trumpos antklodės tampymu į visas keturias puses ar interesų grupių tarpusavio konkurencija, veiksmų esmė nuo to nepasikeis. Esmė yra tokia, kad pajamos mažos, o išlaidų norai su kiekviena diena vis auga. Jau pereinama prie grasinimų protestuoti ir streikuoti, lyg nuo to pinigų maišas papilnėtų. Nėra institucijos ar įstaigos, kuri būtų patenkinta projekte jai numatomų lėšų kiekiu, nors ir bene visiems skiriama daugiau nei jos turi šiais metais.

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Apetitus tenka mažinti

Seimas, Vyriausybė, ministerijos išvadinamos melagiais ir apgavikais, nes buvo žadėję daugiau. Kodėl? Todėl kad valdantieji, ypač jų vadovai Ramūnas Karbauskis ir kiti, žadėjo, kad kitų metų biudžetu bus visi patenkinti, nes gaus žymiai daugiau, pradedant mokytojais ir baigiant pensininkais. Suskaičiavus visas galimas kitų metų pajamas, paaiškėjo, kad apetitus tenka stipriai mažinti. Visiems bus padalyta tik po trupinėlį daugiau. Pinigų yra tik tiek, kiek jų yra. Ir viskas. Ne nuostabu, kad diskusijos vis labiau kaista.

Biudžeto projektas yra visų metų svarbiausias Seimo svarstomas dokumentas. Jame atsispindi daugelio viešojo sektoriaus dalių veiklos galimybės ir efektyvumas, darbuotojų atlyginimai, pensininkų ir socialiai remtinų asmenų skurdo lygis. Šių metų pabaigoje BVP turėtų būti apie 48,3 milijardo eurų. Kitiems metams planuojama, kad valstybės biudžeto pajamos didės. Vien tik iš padidinto dyzelino akcizo – 53,4 milijono eurų, iš žemdirbių dyzelino – 6,5 milijono eurų, o etilo alkoholio – 10 milijonų eurų. Be to, planuojamos papildomos pajamos iš sumažintos šešėlinės ekonomikos. Statybų, turgaviečių ir autoserviso sektoriuose sukasi apie 1 milijardas šešėlinių eurų. Vien tik iš jų PVM būtų apie 73 milijonai eurų. Šiemet iš šešėlio tikimasi atimti apie 200 milijonų eurų.

Pageidavimų „koncertas“ prasidėjo spalio pradžioje, tuojau po to, kai Vyriausybė pateikė Seimui 2020 metų valstybės biudžeto projektą. Kaip pagal bendrą tvarką priklauso, pirmiausia savo išvadas pateikė viešųjų pirkimų vadovė Diana Vilytė. Ji suskaičiavo, kad jeigu viešieji pirkimai būtų buvę skaidrūs, tai būtų sutaupytas milijardas eurų.

Visi nepatenkinti biudžeto asignavimais, nuo kaimo mokytojo iki prezidentūros, teikė prašymus juos padidinti. Lietuvos laisvosios rinkos instituto (LLRI) vyr. specialistė Indrė Genytė-Pikčienė mano, kad jeigu valstybės institucijos kitais metais nedidintų savo išlaidų, o racionalizuotų savo darbą ir geriau jį organizuotų, tai neprireiktų jokių naujų mokesčių. Nes visos valdžios įstaigos užsiprašė lygiai tiek pat papildomų lėšų, kiek reikia padidinti mokesčius – 8 milijonus eurų. Valdžios apgaudinėjami mokytojai savo algoms papildomai reikalauja 170 milijonų eurų.

Jeigu būtų įvykdyta mokyklų tinklo optimizavimo reforma, tai būtų sutaupyta 150 milijonų eurų. Bet R.Karbauskis yra pažadėjęs neuždaryti nė vienos kaimo mokyklos. Tai tegul jis dabar ir moka mokytojams didesnes algas iš savo koncerno pelno. Jis skelbia, kad niekas nebus nuskriaustas, visi gaus daugiau nei turi šiemet. Atrodo, kad pavyko tai padaryti tik su pensijomis ir išmokomis nepasiturintiems. Ir tai gerai. Socialinio aprūpinimo biudžetas tikrai bus su 1 milijardu eurų perviršiu. Dėl išlaidų karpymo Seimo valdantieji atvirai kaltina Vyriausybę sabotuojant jų rinkimų programą, kišant pagalius į 2020 metų rinkimų į Seimą vežimą. Jie mano, kad jeigu pažadais nepapirks rinkėjų, tai nebus išrinkti kitai Seimo kadencijai.

Papildomam finansavimui Seimo nariai pateikė daugiau kaip 100 milijonų eurų, komitetai dar daugiau. Pavyzdžiui, Švietimo, mokslo ir sporto komitetas paprašė 170 milijonų eurų. Prezidento kanceliarijai skiriama daugiau nei pernai – 1,457 milijono eurų, Seimo kanceliarijai asignavimai didėja 1,558 milijono eurų.

Ką tai reiškia visiems gyventojams?

Visų pirma, jei nebus priimtas kitų metų biudžeto projektas, tai kitais metais iš biudžeto bus galima išleisti kas mėnesį tik 1/12 dalį šių metų biudžeto. Antra. Konfliktas tarp Seimo daugumos ir Vyriausybės tik didės. Premjeras turės trauktis pats. Trečia. Perspektyva ne vien liūdna. Gyvenimas be naujo biudžeto reikš viešųjų lėšų taupymą. O tai artėjant naujai ekonomikos krizei, yra gerai.

Įvertinę valstybės, „Sodros“ ir savivaldybių biudžetus, Valstybės kontrolė ir Lietuvos bankas perspėja, kad yra rizika kitąmet nesurinkti planuojamų pajamų, abejoja, ar jie atitinka fiskalinės drausmės taisykles. TVF atkreipia dėmesį į per didelę dalį įplaukų į biudžetą iš šešėlinės ekonomikos. Finansų ministras Vilius Šapoka atkerta, kad iki šiol visi Lietuvos Respublikos biudžetai buvo tvarūs ir vykdomi. Tas pats ir su pajamomis dėl geresnio mokesčių administravimo. Bet panašus šių metų planas jau nėra vykdomas. Valdžios sektoriaus deficitas kitąmet gali siekti 0,2 procento BVP. Ketverius metus to deficito nebuvo. Dabar atsirado tik dėl nepamatuotų valdančiųjų pažadų vykdymo. Valstybės kontrolė patvirtina tą patį – 0,2 procento deficitas reiškia 107,4 milijono eurų. Tai dėl Valstybės kontrolės prognozuojamų mažesnių pajamų. Gi Finansų ministerija prognozuoja 105,7 milijono eurų perteklių. Ji neatsižvelgė į realų ekonomikos sulėtėjimą. Laukiamas šių metų valdžios sektoriaus deficitas 1,4 procento BVP.

Lietuvos banko vertinimu, valdžios sektoriaus balansas bus prastesnis nei projektuojamas 0,2 procento BVP. Dėl abejotinų papildomų pajamų ir geresnio mokesčių administravimo galime netekti 187 milijonų eurų, arba 0,4 procento BVP, nes šiemet toks mokestis jau nesurenkamas. Deficitinis gali būti ir savivaldybių biudžetas dėl vartojimo sumažėjimo.

2020 metais planuojama skolintis 2,7 milijardo eurų. Didžiausia jų dalis – 80 procentų, bus skiriama paskolų refinansavimui.

(keliama į 3 psl.)

Kubos disidentai prašo paramos ir palaikymo

(atkelta iš 1 psl.)

Žmogaus teisių padėtis Kuboje ir vis dar neratifikuotas ES-Kubos bendradarbiavimo susitarimas – temos, kurios buvo detaliai aptartos susitikimuose. Susitikimų metu Kubos disidentai įteikė jų pasirašytą Kreipimąsi į Lietuvos Seimą, Vyriausybę, Katalikų bažnyčią Lietuvoje ir visus Lietuvos Respublikos piliečius, kuriame prašoma paramos ir palaikymo siekiant apginti demokratiją ir žmogaus teises Kuboje, kadangi Lietuva turi tokios patirties.

Vilniuje svečiai taip pat susitiko su Europos humanitarinio universiteto (EHU) ir Mykolo Romerio universiteto (MRU) profesoriais ir dėstytojais, žurnalistais ir kitais. Laimos Andrikienės kvietimu Vilniaus senamiestyje vykusioje vakarienėje Kubos disidento, A. Sacharovo premijos laureato Guillermo Fariñas ir buvusio politinio kalinio, žmogaus teisių gynėjo Omar Lopez garbei dalyvavo ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos nariai: Edvardas Strončikas, Petras Musteikis, Petras Gvazdauskas. Vakarienės metu daug kalbėta apie Lietuvos žmonių išgyvenimus tremtyje, pokario patirtį, Sąjūdį. Pamatėme, kiek daug panašumų lietuvių ir kubiečių išsivadavimo iš komunizmo kovoje. Omar Lopez neslėpdamas jaudulio sakė, kad žiūrėdamas į poną Gvazdauską jis prisimena savo tėtį, kuris sakė jam niekada nebūti komunistu, o po to, kai po įkalinimo buvo priverstas palikti Kubą, jis savo tėvo daugiau nematė. G. Fariñas pasakojo, kad kalėjimai Kuboje statyti pagal sovietinius standartus, ir kad lietuvių kančia, ryžtas jiems yra pavyzdys nenuleisti rankų. Jis mato, kad šiame laisvės siekimo kelyje jie yra ne vieni, dėkojo už palaikymą ir paramą. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos valdybos pirmininkės pavaduotojas E. Strončikas linkėjo kubiečių tautai ištvermės.

LPKTS Vilniaus skyriaus vėliavą laiko jos pirmininkas Petras Musteikis su svečiu

Įvykiai, komentarai

Jeigu jau profesorių išvedė iš kantrybės...

Gintaras MARKEVIČIUS

„Reikia konstatuoti, kad opozicija daro viską, kad to mokesčio nebūtų, ir tai liūdina, nes prekybos tinklai yra ta verslo sritis, kuri labiau galėtų prisidėti prie valstybės ir mūsų žmonių gerovės“, – spaudos konferencijoje pareiškė Ramūnas Karbauskis, paklaustas apie mokesčio, kurį „valstiečiai-žalieji“ norėjo įvesti prekybos tinklams, likimą. „Nuo sausio 1 dienos tikriausiai bus neįmanoma to įstatymo priimti dėl to, kad visais būdais blokuojama“, – tęsė „valstiečių-žaliųjų“ lyderis.

Pirmadienį Seimo Biudžeto ir finansų komitetas nusprendė padaryti pertrauką svarstant šį mokestį. Išeitų, kad į valdančiosios daugumos suplanuotą biudžetą primelžti papildomų pinigų iš prekybos tinklų nepavyks. Vis dėlto būtų įdomu išgirsti iš R. Karbauskio tikslesnius atsakymus į štai tokius klausimus: ką konkrečiai opozicija padarė (nes, sutikite, frazė „daro viską“ gali reikšti ir, pavyzdžiui, bolševikinius veiksmus, tai yra teroro aktus), kad toks mokestis tapo neįmanomas, taip pat ką reiškia „visais būdais blokuojamas“ – kokie tie visi būdai, bent du, trys? Ir štai tada, kai išgirsime atsakymus į šiuos klausimus, galėsime pakalbėti, kiek teisūs „valstiečiai-žalieji“! O kol kas girdime tik demagogiją ir opozicijos šmeižimą bei pjudymą prieš ją.

Savaime suprantama, kad pažadėjus cukraus kalnus lengvatikiams ateina laikas tuos kalnus išdalyti, o dalyti tai nėra ką... Štai ir ieškoma atpirkimo ožio, tai yra opozicijos. Beje, R. Karbauskiui lengva manipuliuoti lengvatikiais, nes jiems neįmanoma išaiškinti, kad opozicija gali ką nors pozityvaus nuveikti tik tada, kai turi apčiuopiamą palaikymą Seime, kai yra idėjinių šalininkų ar tiesiog padorių žmonių, kurie renkasi teisingumą, o ne „politinę priklausomybę“. Deja, nei vieno, nei kito šiandieniniame Seime opozicija neturi, mat kitoje barikadų pusėje sėdi „valstiečių-žaliųjų“ gvardija, vienijama principo „dabar mes viena virvele surišti“, bei prisiplakėlių, atsiduodančių politinio lavono tvaikeliu, krūva, vienijama to paties principo. Jiems tikrai nerūpi valstybės interesai, ir apie tai taikliai parašė Vilniaus universiteto profesorius, politologas Tomas Janeliūnas atvirame laiške valdantiesiems. (Kiek pamenu, nieko panašaus iš akademinio politologijos pasaulio dar neteko girdėti.)

Šiame laiške prof. T. Janeliūnas tiesiog įvardijo tai, kas daugumai Lietuvos piliečių jau seniai neduoda ramybės matant dabartinės valdančiosios daugumos veiksmus. Štai keli to laiško fragmentai: „Kai 2016 metais suformavote Vyriausybę, buvo daug žmonių lūkesčių. Ir jūs išties turėjote tikslų. Galbūt kai kurie būdai buvo nelabai vykę, bet galima buvo jausti, kad jūs tikite savo tikslais. Rokas Masiulis ėmėsi keisti tokias pelkes, kaip „Lietuvos geležinkeliai“. Tomas Tomilinas pagaliau pasiekė, kad būtų skirti vaiko pinigai ir nors šiek tiek padidėtų pajamos sunkiausiai gyvenančioms šeimoms. Vytautas Bakas ėmėsi kovos prieš „MG Baltic“ ir visą tą dvokiančią ir politiką apraizgiusią korupciją. Jūs pagaliau skyrėte normalius pinigus valstybės gynybai ir beveik pasiekėte 2 procentus BVP finansavimo. Jurgita Petrauskienė bene pirmoji ėmėsi aukštųjų mokyklų jungimosi iššūkio. Žygimantas Vaičiūnas parengė pagaliau išties ambicingą energetikos strategiją ir pasiekė susitarimus dėl sinchronizacijos. Jūs net pradėjote mažinti alkoholio prieinamumą. Ok, kai kurie metodai išties absurdiški. Plėšomi užsienio žurnalų puslapiai su brangaus viskio reklama atrodė išties idiotiškai. Bet galima tai bent kažkiek suprasti – norėjote iš peties imtis spręsti alkoholio vartojimo problemą. Tebūnie,“ – čia profesorius T. Janeliūnas įvardijo tai, ką pozityvaus bandė nuveikti „valstiečiai-žalieji“ po Seimo rinkimų.

Deja, netrukus situacija pasikeitė... „Jūs pamiršote savo esminius tikslus. Vieninteliu tikslu tapo išsilaikyti savo postuose. Kirkilo ir Bernatonio vadovaujama „ūsuotų bebrų“ grupelė paėmė jus savo įkaitais. Įtikino, kad reikia keisti partijų finansavimo taisykles, kad tik ta naujoji atskilėlių partija kažkaip išsilaikytų nenuskendusi anksčiau, nei įvyks kokie nors rinkimai (...). Jums jau senokai neberūpi, kaip mažinti socialinę nelygybę. Jūs nebesirūpinate nei švietimu, nei sveikatos apsauga. Jūs rūpinatės tik savimi ir socialdarbiečiais, kurie prilipo prie jūsų kūno, kaip savarankiškai negalintis išgyventi parazitas.

„Jūs manipuliuojate įstatymų projektais ir ketinate keisti rinkimų taisykles. Ar tai yra vardan valstybės? Ar tai vardan demokratijos?“

Padorumo turintys žmonės jus paliko. Vytautas Bakas pasitraukė. Roką Masiulį jūs patys išmetėte. Taip, tą patį Masiulį, kurį Skvernelis išstūmė malšinti mokytojų streikų, pats pasislėpęs Vyriausybės rūmuose. Argi taip elgiasi lyderis?! Taip elgiasi tik dėl savo reitingų bijantis konformistas. Nuo tada Skvernelis jau nebeteko valdžios ir pavirto eiliniu politiniu parazitu. Kai reikėjo valdyti mokytojų krizę, Masiulis buvo labai reikalingas. Bet kai ėmė visai byrėti jūsų tariama dauguma, jūs lengvu mostu iškeitėte Masiulį į KĄ?? Į tą posovietinį juokdarį?? Nesugebantį kalbėti jokia užsienio kalba, tik rusiškai, švonderiaujantį už kitų pinigus prie pietų ar vakarienės stalo!? Tokio ministro, kaip Narkevičius nebuvo jau gal dvidešimt metų, bet jūs vis dar manote, kad tai buvo būtina?! Kas jums atsitiko, kad vardan savo postų į koaliciją pasikvietėte Tomaševskį?? Ar jam kada nors rūpėjo valstybė? Jis net ne lenkas, o elementarus sovietinis mulkis, nes nė vienas save gerbiantis lenkas niekada nesegės Georgijaus juostelių ir negarbins sovietų, kurie žudė lenkus Katynėje. Tomaševskiui visa tai yra „jerunda“, jo rusiškas žargonas seniai nustelbė lenkišką „unorą“. Ir jūs tokį veikėją pasikvietėte į koaliciją?“

Toliau profesorius priminė ir (šiomis dienomis svarstomus, red. past.) įstatymų projektus. „Jūs manipuliuojate įstatymų projektais ir ketinate keisti rinkimų taisykles. Ar tai yra vardan valstybės? Ar tai vardan demokratijos? Neskieskite pasakų, kad mažindami rinkimų kartelę iki 3 procentų jūs rūpinatės demokratija! Jūs niekingai rūpinatės visokiomis politinėmis atmatomis, pradedant socialdarbiečiais, puteikininkais ir kamblevičiais, nes be šių valstybės parazitų jūs neįsivaizduojate, kad galėtumėte išlaikyti savo postus.“

Ką nori sakyk, tikrai turėjo būti priežastis, kad iš kantrybės išeitų toks kantrus ir ramus žmogus kaip profesorius T. Janeliūnas. Jam argumentuotai paprieštarauti niekas neišdrįso, na, nebent V. Kamblevičius vienoje televizijos laidoje pavirkavo, kad T. Janeliūnas turi atsiprašyti... Atsakymais A. Širinskienės ir R. Karbauskio kontratakų vadinti negalima – gi ne apie knygą ir jos personažą prezidentę Dalią Grybauskaitę kalba eina (tiek vienas, tiek ir kitas pabandė suniekinti T. Janeliūną, neva, jis šališkas, mat parašė knygą apie D. Grybauskaitę).

Kai pagalvoji, kažkaip keistai atrodo tas R. Karbauskio kompanijos valdymas – viskas, ką iš pradžių padarė pozityvaus, vėliau buvo nubraukta jų pačių rankomis: jau nebekalbama apie gynybos biudžeto didinimą – atvirkščiai, kariai jau svarsto, ko reikės atsisakyti, jei 10 milijonų eurų bus sumažintas gynybos finansavimas, ekonomistai apie vaiko pinigų didinimą pasakė tiesiai šviesiai: „Tai, ką gausime, bus iš mūsų pačių kišenės!“, kalbos apie kainų mažinimą baigėsi ketinimais apmokestinti prekybos tinklus, kas savaime pakeltų kainas pirkėjams (o jos ir taip kyla nenumaldomai!), galų gale kova su korupcija privedė iki asfaltuojamo keliuko į Premjero namus...

Turbūt niekas iki prof. T. Janeliūno taip taikliai neapibūdino ir, tikėkimės, neapibūdins R. Karbauskio „valstiečių-žaliųjų“ valdymo.

Bambatrynis apie biudžetą

(atkelta iš 2 psl.)

Valdžios sektoriaus skolos mažėja ir šių metų pabaigoje sudarys 35 procentus (BVP ir skolos santykis). 2016 metais jis buvo 41 procentas. Tai priklauso nuo BVP augimo. Šiuo metu valdžios sektoriaus pajamų perviršis yra 352 milijonai eurų. Valstybės kontrolė mano, kad iki metų pabaigos to perviršio neliks.

Bet išlaidos vis didinamos. Seimo biudžeto ir finansų komitetas (BFK) prašo Vyriausybės papildomų 60 milijonų eurų įvairiems anksčiau nefiksuotiems Seimo narių prašymams tenkinti.

Seime didžiausi ginčai vyksta dėl vaiko pinigų – 60 ar 70 eurų skirti, kaip to reikalauja Gedimino Kirkilo frakcija. Kitaip jie žada nebalsuoti už visą biudžeto projektą. Šiemet biudžetas padidėjo 4,7 milijardo eurų, bet vis tiek visiems trūksta. Viešosioms paslaugoms turėsime trečdaliu daugiau, nei prieš penkerius metus, neskaičiuojant „Sodros“, sveikatos apsaugos draudimo fondo (PSDF) ir savivaldybių biudžetų, kuriuose yra dar keli milijardai. Nepaisant to, streikuoti pasirengę švietimo, sveikatos, mokslo ir kitų institucijų darbuotojai. Kyla klausimas, ar teisingai skirstomi pinigai ir ar produktyviai dirba viešojo sektoriaus darbuotojai?

2020 metų biudžete numatoma skirti socialinei apsaugai 3,562 milijardo eurų, ekonomikai vystyti – 2,419 milijardo, švietimui – 1,570 milijardo, bendroms valstybės paslaugoms – 1,477 milijardo, gynybai – 1,109 milijardo, viešosios tvarkos palaikymui – 908 milijardai. Ir sveikatos apsaugai – 886 milijardai eurų (be PSDF lėšų). Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO) prižiūri ar viešuosius finansus gerai tvarkome. Palyginti su kitomis EBPO, atrodome neblogai.

Vilius Šapoka dar kartą patvirtina, kad kitų metų biudžetas bus kompromisinis. Tik ateičiai reikia išmokti pamoką – nedalyti nepamatuotų ir nerealių pažadų ir nesukelti rožinių lūkesčių. O jiems nepasitvirtinus, lauk protestų ir streikų.

Po ligos sugrįžęs premjeras pasakė, jog kas kam buvo pažadėta, tą ir gaus. Vyriausybė Seimui grąžino pataisytą 2020 metų biudžetą, kuriame, esą, yra 1,7 milijardo eurų perviršis ir apie jokius deficitus neminėjo. Iš viso kitų metų biudžeto pajamos turėtų siekti 11,559 milijardo, o išlaidos – 12,705 milijardo eurų. Deficitas sieks 1,146 milijardo. Tai reiškia, kad vėl bus skolinamasi, vėl augs valstybės skola. Nori – tikėk, nenori – netikėk. O mes pagyvensim, pamatysim.

Žeimelio išvadavimui iš bermontininkų – 100 metų

(atkelta iš 1 psl.)

Pasvaliečiams atiteko 2 kulkosvaidžiai, 13 šautuvų, 15 kaspinų kulkosvaidžiams ir kt. Tokiu būdu pasvaliečiai iki lemiamos Šiaulių operacijos sugebėjo išstumti bermontininkus iš Nemunėlio Radviliškio, Mūro Panemunės, Smilgių ir kitų vietovių“.

Steigvilietis Aleksas Pašuškevičius, besidomintis mūsų krašto istorija, buvo pirmasis, kuris pasiūlė prisiminti bei paminėti Žeimelio išvadavimą. Alekso idėjai pritarėme, ir kiekvienas pagal savo galimybes nutarėme prisidėti prie šios datos paminėjimo. LR Seimo narys Antanas Matulas padovanojo miesteliui istorinę vėliavą ir stovą jos tvirtinimui.

Šventė surengta lapkričio 15 dieną. Ji prasidėjo Žeimelio „Žiemgalos“ muziejuje. Kad ši sukaktis yra žmonėms ir brangi, ir aktuali, patvirtino faktas, kad muziejaus salė buvo sausakimša. Renginyje dalyvavo LR Seimo narys Arūnas Gumuliauskas, Pakruojo rajono vicemeras Virginijus Kacilevičius, Krašto apsaugos savanorių Prisikėlimo apygardos 6-osios rinktinės vadas mjr. Mindaugas Statkus, vyr. serž. Bronius Jareckas, rinktinės savanoriai, Lygumų pagrindinės mokyklos jaunieji šauliai ir jų vadas Saulius Burkštys, Žeimelio gimnazijos mokytojai ir gimnazistai, žeimeliečiai.

Šimto meto senumo istorijos faktus savo pranešime dėliojo Seimo narys, istorikas Arūnas Gumuliauskas ir Šiaulių universiteto istorijos magistrantas, buvęs Žeimelio gimnazijos moksleivis Mantas Kremenskas. Pranešimą apie kovas Žeimelyje skaitė Žeimelio gimnazijos 2 klasės moksleivė Beata Kazakevičiūtė (mokytoja Lina Ulinienė). Apie šio krašto žydus savanorius pasakojo asociacijos „Bitula“ klubo prezidentė Izolda Žagrakalienė, o to meto Lietuvos savanorių aprangą demonstravo kolekcininkas iš Lygumų Algimantas Bartkus. Renginį pagyvino Antano Vienuolio apsakymo „Bermontininkai“ ištraukos, kurias skaitė Žeimelio gimnazijos kraštotyrininkės, 1 klasės moksleivės Deimantė Guževičiūtė ir Karolina Kriščiūnaitė (būrelio vadovė Regina Noreikienė) ir dainos, kurias atliko Linkuvos kultūros centro meno vadovas Simonas Kilius.

Muziejuje atidaryta dailininko, publicisto, visuomenės veikėjo Jaroslavo Rimkaus piešinių-komiksų paroda „Bermontininkai“. Ją pristatė autoriaus anūkas, akvarelininkas Valdemaras Barakauskas.

Skambant Tautinei giesmei, Lygumų pagrindinės mokyklos jaunieji šauliai miestelio aikštėje iškėlė Lietuvos Trispalvę, o vyr. serž. Broniaus Jarecko vadovaujami Krašto apsaugos savanorių Prisikėlimo apygardos 6-osios rinktinės savanoriai garbės salvę skyrė Lietuvos pergalei.

Sveikiname

Gražaus **85-ojo** jubiliejaus proga sveikiname mamą ir močiutę, buvusią Krasnojarsko krašto tremtinę **Antaniną DUOBIENĘ**. Geros sveikatos ir Dievo palaimos linki –

Duobų ir Bumbulių šeimos

* * *

Sveikiname gražaus jubiliejaus sulaukus:
Edvardą KUPČINSKĄ, Angelę KVEDARAUSKIENĘ ir Emiliją SEREIKAITĘ – 85-ojo,
Mildą STANEVIČIŪTĘ – 70-ojo,
Julę VĖBRIENĘ – 65-ojo.
Būti laimingam daug nereikia, tik kad būtų, kas vardu pašauktų. Dievo palaima telydi per visas dienas.

LPKTS Panevėžio filialas

* * *

Gražios sukakties – **90-ojo** gimtadienio proga tėvuką, buvusį Vorkutos tremtinį **Stasį VĖLAVIČIŲ**, gyvenantį Mažeikių r., Viekšniuose, sveikina trys sūnūs, marčios, aštuoni anūkai ir 6 proanūkiai ir linki gražių, saulėtų dienų, stiprios sveikatos, laimingų ir džiaugsmingų metų artimųjų apsuptyje bei Aukščiausiojo palaimos.

* * *

Sveikiname garbingo jubiliejaus proga:
Juozą AUGULĮ – 95-ojo,
Eugeniją KIBIRKŠTYTĘ-BLAŽEVIČIENĘ – 85-ojo,
Zitą Oną STASIULIONYTĘ-MASIENĘ – 75-ojo.
Linkime Jums visų žemiškų malonių, sveikatos, šilumos, lai virš Jūsų galvų visada būna nuostabus, paslaptingas ir ramus Dangus...

LPKTS Rokiškio filialas

2020 metų katalikiško kalendoriaus sutikimas

Zigmas TAMAKAUSKAS

Žengiant į adventinio laikotarpio mėnesį, Kauno Kristaus Prisikėlimo bazilikoje po šv. Mišių buvo pristatytas 2020 metų katalikiškas kalendorius „Apaštalas Paulius Graikijoje“, kurio sudarytojas –- didelį autoritetą bei žmonių meilę turintis vyskupas Eugenijus Bartulis, anksčiau darbavęsis Kaune, rūpinęsis ir Kristaus Prisikėlimo šventovės gyvybingumu. Paskyrus jį pirmuoju Šiaulių vyskupu, jo iniciatyva mieste įkurti Jaunimo, Katechetikos bei Šeimos centrai, rengiami piligriminiai žygiai į Kryžių kalną, Tytuvėnus, Šiluvą ir į kitas sakralines bei istorines vietas. E. Bartulis yra Lietuvos Vyskupų Konferencijos nuolatinės tarybos narys, palaikantis glaudų ryšį su miesto universitetu. Jo pastangomis Šiaulių universitete įteisinta kapeliono pareigybė, pradėta dėstyti nauja disciplina – meninis ugdymas ir tikyba. Universiteto senatas, įvertinęs vyskupo darbus, jam suteikė Šiaulių universiteto Garbės daktaro vardą.

2020 metų kalendoriaus nuotraukose matome apaštalo Pauliaus misijinės veiklos vietas, asocijuojančias su visos Bažnyčios misijinės veiklos turiniu. Prie jos praktinio įgyvendinimo daug prisidėjo ir mūsų tautos šių laikų žinomi misionieriai: kunigai Petras Urbaitis, Jonas Bružikas, arkivyskupas Teofilius Matulionis, vyskupas Vincentas Borisevičius, pasišventusio gyvenimo sesuo Marija Kaupaitė, sesuo Ksavera Emilija Šakėnaitė, Dievo tarnaitės Adelė Dirsytė, Elena Spirgevičiūtė, kunigai Aleksandras Bendoraitis, Hermanas Šulcas, Antanas Saulaitis, Kazimieras Ambrasas, monsinjoras Alfonsas Svarinskas, kardinolai Vincentas Sladkevičius bei Sigitas Tamkevičius ir kiti. Misionieriais galime vadinti dvasininkus ir pasauliečius, nesavanaudiškai vedusius Lietuvą į Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios rytmečio aušrą. Pagaliau ir pats naujojo kalendoriaus autorius - vyskupas Eugenijus Bartulis, eidamas savo pašaukimo keliu, kilniai vykdo ne tik kaip Bažnyčios kunigaikščio – vyskupo, bet ir kaip ryškaus visuomenės veikėjo, didelę misijinę veiklą.

Kad geriau suprastume kalendoriuje pateiktas nuotraukas ir pačią šventojo Pauliaus – pirmosios krikščionių bažnyčios įsteigėjo Europoje, gyvenimo kelionę, pirmiausiai reikėtų atidžiai perskaityti daktarės Jūratės Micevičiūtės paruoštą įžanginį tekstą.

Šiame kalendoriuje, kaip ir buvusiuose, yra pateiktos oficialios valstybinės ir religinės šventės, Bažnyčios minimos įsimintinos dienos, su šventaisiais susiję vardadieniai.

Kalendoriaus autorius vyskupas Eugenijus Bartulis pasidalijo mintimis apie jo išleidimo sumanymo aplinkybes, demonstruodamas jo puslapių skaidres, gyvu žodžiu nusakė jų turinį, pasidžiaugė čia atėjusių žmonių nuoširdumu, jų gyvu tikėjimu. Ekscelencijos kalbos intarpuose gražiai pasireiškė savo giesmėmis ir poezijos žodžiais Kauno sakralinės muzikos mokyklos įkūrėjos, chorvedės ir pedagogės Nijolės Jautakienės suburto vokalinio ansamblio būrys.

Prasmingą susitikimą baigėme visi susikibę rankomis giedodami nuotaikingą giesmę „Glory, glory aleliuja – dėkojam, Dieve, Tau...“ Dėkojame ir garbingajam vyskupui Eugenijui Bartuliui ne tik už parengtą kalendorių, bet ir už jo asmenybės skleidžiamą šilumą, už šio susitikimo dovaną.

Visiems misijų darbininkams labai tinka kalendoriaus įžanginiame puslapyje pateiktos poetės Marijos Katiliūtės-Lacrimos eilėraščio eilutės: „Tu atėjai pas mus ugnies uždegti / Ir trokšti, kad negestų jos liepsna“... Gera būtų, kad šios liepsnos ugnelę visi pajustume savo širdyse.

Autoriaus nuotraukos

Centre – kalendoriaus autorius vyskupas Eugenijus Bartulis

Kaip nenumirėme nuo šalčio ir bado

Marijos Samušytės atsiminimai

Aš neturėjau vaikystės. Ji man buvo šalta, alkana, basa. Kaip išlikome gyvi, nenumirėme iš bado ir šalčio? Kaip išgyvenome pažeminimus svetimame krašte, suaugusieji – sunkų, kartais visai beprasmį darbą? Stebuklas...

Mano vaikystė

Dabar Sausininkų kaimas priklauso Vilkaviškio rajono savivaldybei, jis yra penkių kilometrų atstumu nuo Bartninkų. Čia gyveno mūsų tėvelio Juozo Samušio šeima. Prieš Antrąjį pasaulinį karą Sausininkų kaimas buvo gana didelis: 60 ūkininkų, septyni vadinamieji „liuosininkai“ (tai kažkada buvę laisvieji valstiečiai).

Ankstų 1949 metų kovo 25-osios rytą mūsų namuose pasirodė nepažįstami žmonės. Plačiai atsivėrė durys ir įėjo dvi moterys. Aš jau buvau atsikėlusi. Buvau girdėjusi kalbas, kad mus veš, įsivaizdavau, kad vyks kažkas baisaus, labai bijojau. Suūžus už lango mašinai, krūptelėdavau: gal jau atvažiuoja?

Tuo metu namuose gyvenome: mama Ona, gimusi 1910 metais, mes su broliu Antanu, kuriam buvo trylika metų (gimęs 1936 metais), ir mūsų senelė. Aš buvau vos šešerių metukų. Pasirodydavo pas mus valdžios dėdės ir anksčiau. Ateidavo paruošų agentas, ragindamas sumokėti mokesčius, kelis kartus per mėnesį atklysdavo surašinėtoja, visi turėjo įsitikinti, ar mes vis dar gyvenam Sausininkuose.

Tėvelis dar 1946 metais už neatsiskaitymą su valstybe, tai yra neatidavus vadinamųjų pyliavų, buvo suimtas, teisiamas. Jam skirti dveji metai kalėjimo ir dar treji metai tremties toli nuo Lietuvos. Mūsų tremties metu jis jau buvo Smolensko srityje. Pamenu, šeimos ūkio žemė buvo už Aistos upelio, ant kalnelio. Išeidamas į darbą tėtis pakviesdavo ir mane, sakydamas: „Einam, Maryte!“ Aš eidavau kartu. Tėtis ardavo žemę, o aš vaikščiodavau paskui, knibinėjau sliekus. Man buvo gera. Kartais tėtį užpuldavo kaimynas Simonaitis, jie pykosi, kad tas ganydavo arklius mūsų pasėliuose. Ginčas baigdavosi taikiai. Kai tėvelį suėmė, mama dažnai važiuodavo į Marijampolės kalėjimą, nuveždavo jam maisto. Mes su broliu likdavome vieni.

Tad kambaryje šniukštinėjo atvykėlės, tikriausiai, valsčiaus aktyvistės komjaunuolės. Mamos namie nebuvo. Moteriškės nuo mašinsuolio sviedė ant grindų džiovintų obuolių maišelį, taip patikrindamos, ar ten nėra ginklų ir šaudmenų. Nuėjo į kitą kambarį, ten pamatė miegančią močiutę su anūku Antanėliu. Pradėjo žvalgytis. Netrukus atsirado mama su MGB leitenantu Lisovskiu (jo pavardę sužinojau jau po daugelio metų LGGRTC vartydama mūsų bylą). Saugumiečio akis pastebėjo, kad mamos kišenėje kažkas yra. Pajautęs grobį, priėjo prie mamos, išplėšė kišenę ir pastvėrė piniginę. Atsidaręs ją, pasiėmė pinigus. Mama išsigandusi, kad liksime be pinigų, pradėjo prašyti juos atiduoti. Čekistas nė negalvojo atsisakyti laimikio.

Mama kelionei norėjo paimti maišą grūdų, bet saugumietis atėmė jį ir pastūmė mamą prie sienos. Įsakė tuoj pat ruoštis ir lipti į vežimą. Tuo metu atėjo kaimynė Onutė Vyšniauskaitė su duonos kepalu. Duoną mums perdavė. Kurį laiką mergina ėjo šalia vežimo ir guodė mamą. Lisovskis lydėjo mus su šautuvu rankose, kaimynei riktelėjo, kad pasitrauktų. Tačiau tai buvo drąsi mergina, ji jo reikalavimo nepaisė. Toji duonelė mūsų sunkioje kelionėje labai pravertė. Visa laimė, kad močiutės Magdalenos tremiamųjų sąraše nebuvo, ji liko Lietuvoje ir išsaugojo apkarpytą ūkį.

Padėjo vaikų riksmas

Man buvo labai baisu, norėjau šaukti, rėkti visa gerkle. Mama su broliu tylėjo. Visą kelią verkiau, ašaros riedėjo lyg pupos, tačiau tramdžiau emocijas. Baimė buvo didelė, nes stebėjau ginkluotą žmogystą ir galvojau, kad jis gali mus nušauti.

Atvažiavome į Bartninkus. Mama dar kartą paprašė saugumiečio atiduoti pagrobtus pinigus. Tam neatsiliepiant, pasakė: „Vaikai, rėkit!“ Sulaikytas jausmas išsiveržė šaižiais riksmais. Apsidžiaugiau, kad pagaliau galiu parodyti savo tramdytą skausmą. Rėkiau iš visų jėgų ir garsiai. Net mama sutrikusi į mane pasižiūrėjo. Pradėjo rėkti ir brolis. Mama rodė į kariškį ir sakė, kad jis pavogė mūsų pinigus. Čekistas išsigando žmonių dėmesio, tad atidavė piniginę, pasilikęs tik mamos pasą. Tai buvo mūsų pergalė, mūsų išsigelbėjimas. Tie keli rubliai mums vėliau labai pravertė, be jų būtume neišgyvenę nė vienas…

Bartninkuose išlaipino Stepulio sodyboje. Iš čia keliavome į Jungėnus, kur stovėjo gyvuliniai vagonai. Atviros jų durys lyg rykliai rijo moteris, vaikus, senelius. Lipo su ryšuliais vyrai, jų šeimų nariai, sutrikusios mamos su vaikais. Vagone buvo tamsu, grotuoti langeliai nė kiek nepraleido šviesos. Uždarė duris ir pajudėjome į Rytus.

Netrukus traukinys sustojo. Girdėjome aršų kareivių sargybinių šunų lojimą. Tai buvo Kaunas, o mes manėme, kad privažiavome Lietuvos pasienį. Apsauga su šunimis sekė, kad pro atidarytas vagonų duris nepabėgtume mes, mažamečiai vaikai. Per tą neilgą kelionę vagone gamtinius reikalus atlikdavome į kampe pastatytą kibirą. Sunerimę žmones dažnai prie jo atsitūpdavo, tad kibiras buvo jau pilnas, jo turinys srovele tekėjo vagono grindimis mūsų daiktų link.

Ant dviaukščių gultų, vagonų grindų glaudėsi apie penkiasdešimt žmonių. Keliaujantieji neturėjo vilties, žinojo, kad jokie daiktai nepadės atsilaikyti prieš lėtą bado mirtį, kuri greitai pradės jų tykoti. Daugeliui jau vagone baigėsi maistas, nebuvo geriamo vandens. Girdėjau, kaip moterys užjautė mamą, kaip ji su dviem mažais vaikais išgyvens, už ką jai tokia kančia? Vagone ant viršutinių gultų gulėjo smarkiai Lisovskio sumuštas Algis Gurinskas iš Dambaukos, kai, atvykus į jų ūkį trėmėjams, mėgino pabėgti, bet buvo sugautas. Visą kelią jis nenulipo nuo gultų, dejavo iš skausmo.

Po keturių dešimčių metų mačiau mūsų trėmimo pažymą. Ešelonas Nr. 97922, viršininkas Lietuvos SSR MVK skyriaus viršininko pavaduotojas papulkininkis Zujevas, tremtis – į Irkutsko sritį. Pažyma patvirtinta skyriaus viršininko papulkininkio Grišino.

Marija Samušytė

Tremtinių vagone

Vagone šalta, trūko oro, tvyrojo smarvė. O ešelonas dunda, rieda į šiaurę, už grotuoto langelio nematytas, niūrus peizažas. Sako, važiuojam Rusijos platybėmis, Baikalo link. Vienas jaunuolis guli įsitaisęs ant viršutinių gultų ir ant virvelės pritvirtintu magnetu pakelia iš ant grindų esančių pintinių šaukštus. Taip žaidžia. Vieniems tai sukelia juoką, o pintinių savininkai pyksta, bara neklaužadą. Bet jaunuolis nenurimsta, vis kilnoja metalinius daiktus.

Valgėm, ką turėjom: duoną, kąsnelį lašinių, gėrėm vandenį. Galvojau, kad nuo tokio maisto numirsiu. Dažnai pagalvodavau apie padengtą pietų stalą Lietuvoje. Važiavome lėtai, dažnai traukinys po kelias paras prastovėdavo ant atsarginių geležinkelio bėgių, net laukuose. Prižiūrėtojai vis skaičiavo galvas vagonuose, gal kas išlindo pro plyšį? Kartą gulėjau ant ryšulių, kai atėjo tikrintojas, tai manęs, mažos mergaitės, nepamatė. Suskaičiavęs pasigedo vienos galvos. Pradėjo kelti paniką. Nurimo, kai aš iš ryšulių iškėliau galvą...

Kai jau buvome labai toli nuo Lietuvos, pradėjo atidaryti vagonų duris, leisdavo išlipti ir pakvėpuoti grynu oru. Duodavo atsinešti pridususio virinto vandens, o gamtinius reikalus atlikti, grūsdavo po vagonais. Mama liepdavo man tą virintą vandenį gerti, o aš negalėdavau jo praryti...

Atrodė, kad kelionė niekada nesibaigs. Sustojo Rešotų geležinkelio stotyje, išvarė į pirtį. Reikėjo visiems nusirengti nuogai. Man buvo labai šalta. Bet praustis dėl kažkokių priežasčių neteko (gal neužteko vandens?), tai buvo tik nuogalių pasivaikščiojimas. Drabužius dezinfekavo, kišo į karštą krosnį. Po vadinamosios pirties grįžome į vagonus.

Sibiro šaltyje

Balandžio 17-oji. „Tas dulkėtas traukinys taip toli nukeliavo“ ir sustojo Irkutske. Mama pasakė, kad tai įvyko šv. Velykų dieną. Buvo šalta Sibiro žiema, aplink – sniego paklotas. Nuvedė ant sraunios Angaros upės kranto. Jos tamsus vanduo putodamas šniokštė. Iki Baikalo buvo dar 68 kilometrai. Vėliau sužinojau, kad buriatų kalba „bajagal“ reiškia švarus, skaidrus. Susidėjome, ką turėjome, ir laukėme, kol veš toliau, iki to Baikalo. Aikštelėje vaikštinėjo vyras, laikydamas rankoje veidrodėlį. Priėjęs prie moterų vis pakišdavo joms prie veido. Tos rėkė, vijo jį šalin, bijodamos pažvelgti į kelionėje iškankintus veidus. Mūsiškiai stovėjo toliau, o aš laukiau prie mūsų turtelio. Maniau, kad ir man parodys veidrodėlį, tačiau dėmesio nesulaukiau. Aplink šmirinėjo kažkokie vaikėzai. Staiga jie čiupo mūsų krepšius. Pradėjau visa gerkle rėkti, tai jie juos numetė ir pabėgo.

Prasidėjo tremtinių skirstymas po gyvenamąsias vietas. Atvažiavo, kaip vėliau sakė, kolchozų pirmininkai, jie rinkosi šeimas, kuriose buvo darbingų žmonių. Mūsų niekam nereikėjo: motina su dviem mažamečiais vaikais – nepatraukli prekė. Artėjo naktis, buvo labai šalta. Tada vaikams leido įeiti į trobos prieangį. Ten buvo labai daug žmonių. Man pasiūlė gulti po stalu, bet aš pareiškiau: „Aš ne kiaulė, po stalu negulsiu“. Naktį praleidau grūstyje.

(Bus daugiau)

Spaudai paruošė
Stanislovas ABROMAVIČIUS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2020 metams

Prenumerata priimama **iki kiekvieno mėnesio 26 dienos** bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu **www.prenumeruok.lt**.
Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.
Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina:
1 mėn. – 3,67;
3 mėn. – 11,02;
6 mėn. – 22,03;
12 mėn. – 44,06 euro.

Istorija be „baltų dėmių“

Mokytojas, šaulys Andrius Ryliškis

Gintaras LUČINSKAS

Andrius Ryliškis gimė 1897 metų lapkričio 30 dieną Rusijoje – Mogiliovo gubernijoje, Mstislavo apskrityje, Dolgovičių valsčiuje, Malkavos kaime (dabar Baltarusijos teritorija). Tėvai Mykolas Ryliškis ir Antanina Stukaitė buvo ūkininkai. Kai 1884 metais senelio Anupro Ryliškio namuose (Linkmenų valsčius) caro žandarai surado lietuvišką maldaknygę, po metų buvusio Saldutiškio dvaro baudžiauninko šeima paliko Utenos kraštą ir išvažiavo į pasirinktą tremties vietą – Mogiliovo gubernijos Malkavos dvarą, kur nusipirko ūkį.

1908 metais Andrius su seneliais Anupru ir Karolina Ryliškiais aplankė „saulės nužertą miestą“ Vilnių: Aušros vartų koplyčią, Šv. Jokūbo ir Pilypo, Šv. Petro ir Povilo bažnyčias, Jurgio prospektą ir Gedimino pilį, Senamiestį. Smalsus vaiko protas sugėrė žinias, vaizdus – nuo tol jis visada svajojo grįžti į Lietuvą.

Andrių lietuviškai skaityti, kaip ir kitų tremtinių vaikus, išmokė motina ir močiutė bei į kaimą pakviestas lietuviško rašto mokytojas. Radomlio katalikų parapijos klebonas taip pat mokęs lietuviškai skaityti, palaikė tautinę dvasią. Oficialiai lietuvių tremtinių vaikai lankė rusiškas mokyklas.

Galėjo tarnauti tik užfrontėje

1916 metų birželio 5 dieną A. Ryliškis baigė Mstislavo gimnazijos 6 klases ir buvo mobilizuotas į Rusijos kariuomenę, nes vyko Pirmasis pasaulinis karas. 1916 metų rugpjūtį Austrijos–Vengrijos fronte, Karpatų kalnuose, mūšyje buvo apnuodytas dujomis. Po mėnesio išsiųstas į Irkutsko Karo mokyklą. 1917 metų vasarį baigęs Karo mokyklą praporščiko laipsniu, tarnavo 56-ame pėstininkų pulke, kuris buvo dislokuotas Rostove prie Dono. 1918 metų pavasarį demobilizuotas iš Rusijos kariuomenės ir dirbo tėvų ūkyje. 1918 metų spalio 3 dieną mobilizuotas į Sovietų Rusijos Raudonąją armiją ir paskirtas instruktoriumi apmokyti teritorinės kariuomenės naujokus Mogiliovo mieste. Dėl sveikatos būklės pripažintas netinkamu aktyviai karinei tarnybai, galėjo tarnauti tik užfrontėje. 1918 metų pabaigoje komandiruotas į Minską, tačiau, susirgęs dėmėtąja šiltine, po ligos gavo atostogų.

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, Vilniaus pedagoginis institutas buvo evakuotas į Mogiliovą. Andrius Ryliškis, apsigyvenęs Mogiliove, pradėjo studijuoti pedagoginiame institute. 1919 metų gruodį iš Mogiliovo išsiųstas į aukštuosius teritorinės kariuomenės organizatorių kursus prie Vyriausiojo štabo Maskvoje. Po kursų baigimo paskirtas tarnauti Kaukaze, Krasnodaro mieste. 1921 metais perkeltas tarnauti į karinės apygardos štabą Rostove prie Dono. Anuomet Raudonojoje armijoje karinių laipsnių nebuvo, todėl Andrius Ryliškis įvardijamas tik karininku.

1920 metais Maskvoje įsikūrus Lietuvos atstovybei, A. Ryliškis ėmė rūpintis grįžti į Lietuvą. Padėjo carinės Rusijos vidaus pasai, duoti seneliui ir tėvui, kad jie gimę Lietuvoje, Linkmenų valsčiuje. 1921 metais atnaujino studijas Mogiliovo pedagoginiame institute.

1922 metais, išsprendus Lietuvos pilietybės atgavimo klausimą, A. Ryliškis iš Raudonosios armijos pasitraukė. Gyvendamas Malkavo kaime, ten dirbo mokykloje ir kooperatyve. Susitaupęs lėšų, 1923 metų rudenį parvyko į Lietuvą.

Pradėjo mokytojauti

Rekomendavus pulkininkui Julijonui Stankaičiui ir mokytojui Kaziui Gyliui, tuometinis švietimo ministras Leonas Bistras paskyrė A. Ryliškį į Alytaus apskritį. Švietimo komisijos įsakymu jis paskirtas Alovės valsčiaus Pocelonių pradinės mokyklos vedėju nuo 1924 metų vasario 1 dienos, nuo rugsėjo 1 dienos dirbo Perlojos pradinėje mokykloje mokytoju, o nuo lapkričio 20 dienos perkeltas dirbti į Varėnos pradinę mokyklą. Po metų paskirtas šios mokyklos vedėju. Mokyklai buvo suteiktas M. K. Čiurlionio vardas.

1924–1925 metais prie Marijampolės mokytojų seminarijos sesijų metu A. Ryliškis mokėsi ir išlaikė sutrumpintus egzaminus jaunesniojo mokytojo teisėms įgyti. 1927 metų spalio 3 dieną Švietimo ministerija A. Ryliškiui pripažino pradinės mokyklos mokytojo vardą ir teises. Papildomai jis baigė šiuos mėnesinius kursus: 1925 metų vasarą Šiauliuose pedagoginius ir darbelių; 1927 metais Alytuje muzikos ir dainavimo; 1928 metais Kaune kūno kultūros, vedamus sporto instruktoriaus Karolio Dineikos; 1929 metais Alytuje pradinių mokyklų mokytojų lietuvių kalbos ir literatūros.

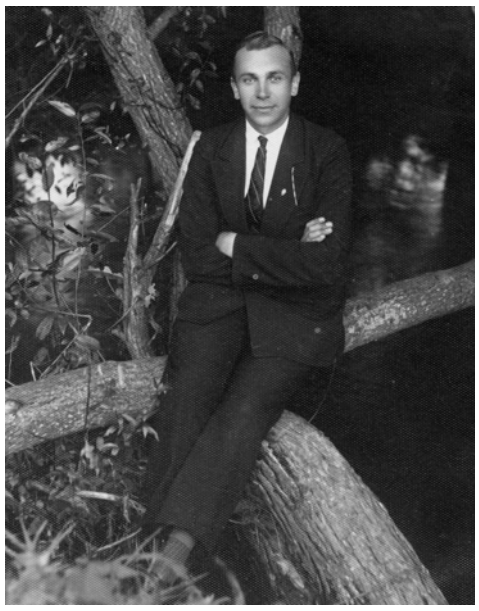

Mokytojas Andrius Ryliškis Varėnos klebonijos sode. 1930 metai

1928 metų rugsėjį A. Ryliškis prie Vytauto Didžiojo Aukštesniųjų karininkų kursų Kaune baigė rusų tarnybos karininkams skirtus mėnesinius pakartojimo kursus. Į juos buvo renkami buvę rusų kariuomenės karininkai, kurie dėl įvairių priežasčių netarnavo Lietuvos kariuomenėje. Kursų tikslas – supažindinti su naujais karo doktrinos principais visus tuos karininkus, kurių kariškas pasiruošimas neatitiko to laikmečio sąlygų, bet kurie buvo tinkami į karininkų atsargą. Tai buvo antroji tokių kursų laida. Užsiėmimai prasidėjo rugpjūčio 26-ąją ir baigėsi rugsėjo 29-ąją. Šios laidos kursuose buvo daugiau praktinių užsiėmimų lauke, o be to, per 8 dienas atliko trumpalaikį rikiuotės stažą per kariuomenės manevrus, juose dalyvaujančių kariuomenės dalių sudėtyje.

1928 metų kovo 26 dieną A. Ryliškis įstojo į Lietuvos šaulių sąjungą. Priklausė Alytaus 19 rinktinės 26-am Varėnos šaulių būriui. 1928–1935 metais buvo Varėnos šaulių būrio valdybos pirmininkas. 1935 metų kovo 5 dieną paskirtas Varėnos šaulių būrio vadu, ir šias pareigas ėjo iki sovietų okupacijos 1940 metų birželį. Taip pat vadovavo šaulių būrio ugniagesių komandai.

1930 metų gruodžio 31 dieną Lietuvos Respublikos Prezidento aktu Nr. 998 už nuopelnus Lietuvai A. Ryliškis apdovanotas Vytauto Didžiojo ordino 3-io laipsnio medaliu. 1931 metų birželio 24 dieną už nuopelnus Šaulių sąjungai apdovanotas Šaulių žvaigždės ordinu. 1937 metų balandžio 1 dieną A. Ryliškiui suteiktas 1-ojo laipsnio vyr. mokytojo vardas.

Vadovavo šaulių partizanų būriui

1929 metais Andrius Ryliškis įstojo į Lietuvos tautininkų sąjungą ir vadovavo Varėnos skyriui. 1941 metų birželio 19 dieną, nenorėdamas perduoti okupantams dokumentų, sudegino visas LTS Varėnos skyriaus narių bylas.

Vos mėnesiui praėjus po sovietų okupacijos, buvo ruošiamasi „liaudies seimo“ rinkimams. Surežisuotuose mitinguose per radiją buvo kviečiami kalbėti Komunistų partijos parinkti ir patikrinti darbininkai, bežemiai, neaiškūs asmenys. Jie didžiavosi, kad buvo pastebėti ir išaukštinti. Lietuviai inteligentai nesugebėjo išsiaiškinti šios klastos ir apgaulės. Mokytojų nuotaika buvo slegianti ir bejėgiška, rytojus miglotas ir netikras. Pakviestas kalbėti varėniškių mitinge, A. Ryliškis ryžtingai atsisakė liaupsinti sovietų santvarką.

1940 metų liepos 12 dieną A. Ryliškis okupantų buvo areštuotas bei atleistas iš tarnybos. Buvo kalinamas Marijampolės ir Kauno kalėjimuose, kaltinant dezertyravimu iš Raudonosios armijos. Prasidėjus Vokietijos–Sovietų sąjungos karui, 1941 metų birželio 22 dieną lietuvių sukilėlių išlaisvintas iš Kauno kalėjimo. Grįžęs į Varėną, iki birželio 28 dienos vadovavo šaulių partizanų būriui.

1941 metų liepos 1 dieną A. Ryliškis paskirtas Alytaus miesto pradinės mokyklos Nr.1 mokytoju, o nuo rugsėjo 1-osios – Birštono pradinės mokyklos vedėju.

1944 metų vasarą A. Ryliškis pasitraukė į Vokietiją. Ilgai dirbo metalo fabrike Tiuringijos žemėje. 1949 metų gegužės 6 dieną išplaukė į Niujorką (JAV).

1974 metais Čikagoje išleista Andriaus Ryliškio atsiminimų knyga „Fragmentai iš praeities miglų“, kurioje pasakojama apie politinį ir kultūrinį Varėnos valsčiaus gyvenimą, apie šio krašto žmones, jų veiklą. Su ypatingu dėkingumu autorius aprašo senelio Anupro pasakojimus. Būdamas baudžiauninkas, beraštis, jis pasižymėjo smalsumu, darbštumu, oria laikysena. Nuo 14 metų dirbo bitininko padėjėju, vėliau liokajumi, vežiku: aplankė Molėtus, Ukmergę, Vilnių.

(nukelta į 7 psl.)

Varėnos šaulių namai iki 1940 metų

A. Ryliškio bareljefas, Senoji Varena

Mokytojas, šaulys Andrius Ryliškis

(atkelta iš 6 psl.)

Knygoje išsamiai aprašytos medžioklė, žvejyba, žemdirbio išmintis, kelionės, drąsa mirtino pavojaus akivaizdoje užpultam vilkų gaujos. Žmogaus vertės matas – darbas, žinojimas, išmanymas, aktyvus buvimas gamtoje ir visuomenėje.

Andrius Ryliškis mirė 1975 metų kovo 4 dieną Garlande (Arkanzaso valstija, JAV).

Per šešiolika metų Varėnoje subūręs pažangius žmones, ypač jaunimą, Andrius Ryliškis padėjo kurtis laisvos, nepriklausomos valstybės bendruomenei. Būdamas pedagogas iš pašaukimo, mokėjo dirbti su skirtingų poreikių ir gabumų vaikais. Daug dėmesio skyrė dvasingumui ir kultūriniam žmogaus gyvenimui.

Jaunimą būrė į tautines draugijas, įkūrė Varėnoje Šaulių sąjungos padalinį – būrį (vėliau tapo kuopa). Andriaus Ryliškio ir Varėnos šaulių iniciatyva miestelio aikštėje 1928 metais buvo pastatytas paminklas pirmajam Nepriklausomybės dešimtmečiui paminėti, o 1930–1933 metais – erdvūs Šaulių namai, kuriuose veikė skaitykla, biblioteka.

Buvo sutvarkyti Nepriklausomybės kovose žuvusių karių kapai ir du kartus per metus vedami mokiniai jų tvarkyti. Kartu su gydytoju Albinu Grigaičiu Glūko kaime įkurtoje Džiovos sanatorijoje pacientams rengdavo kultūrines programas. A. Ryliškis dar vadovavo žemės ūkio kooperatyvui, jo pastangomis išgrįsti šaligatviai, pasodinta obelų.

1991 metų balandžio 12 dieną Senojoje Varėnoje, prie senojo mokyklos pastato, atidengta memorialinė lenta su A. Ryliškio bareljefu ir žodžiais: „Andrius Ryliškis. Mokytojas, valsčiaus kultūros ugdytojas, patriotas“. Jo vardu pavadinta Senosios Varėnos vidurinė mokykla ir viena gatvė.

Popietė „Pabūkime kartu“

(atkelta iš 1 psl.)

Labai maloniai ir džiaugsmingai sutikome naujai išrinktą rajono merą Bronių Markauską. Meras truputį „gailėjosi“, kad gimė per vėlai, o ne su mūsų karta. Vaikystėje girdėjo apie tremtinių dalią, nes tėvuko brolis ir pusbrolis buvo ištremti.

Po visų prisiminimų ir pamąstymų mus linksmino Kvietinių liaudies ansamblis „Kvėitys“. Jie sukūrė programą apie tai, kaip tremtiniai Sibire dienas leido kartu su muzika: kokias lopšines dainavo, kokias pasakas sekė mamos savo vaikams, kokius žaidimus jaunimas žaidė, o suėjęs į būrelius kokius šokius šoko. Šokti turėjo ir visi salėje esantys žiūrovai.

Popietė praėjo labai smagiai ir turiningai. Pasivaišinę išsiskirstėme namo laimingi ir geros nuotaikos.

Visiems ramaus Advento!

Skelbimai

Gruodžio 13 d. (penktadienį) **16 val.** LPKTS Kauno filialas ir LUMA Kauno skyrius maloniai kviečia į Šviesos, Advento vakarą „Dalinti grožį ir gėrį“. Renginys vyks LPKTS buveinės salėje (Laisvės al. 39, Kaunas).

Programoje – LUMA narių kūrybos pristatymas: Jūratės Stankevičienės tapybos parodos atidarymas, Jūratės Dailydėnienės – dainuojamosios poezijos atlikėjos koncertas, prof. Jūratės Jankauskienės poezijos, tapybos pristatymas, viešnios Salomėjos Ruzgienės muzika ir dainos, skaitovės Vilmos Urniežiūtės poezijos skaitymai, menininkių Dalios Kerpauskienės ir Rimutės Balnienės spalvų ir linijų keliais…

***

Gruodžio 14 d. (šeštadienį) **9.30 val.** Kaune, Laisvės al. 39, vyks LPKTS valdybos posėdis, o **11 val.** – LPKTS tarybos posėdis.

***

Gruodžio 16 d. (pirmadienį) **13 val.** kviečiame į popietę „Sveikai gyventi – ilgai nesenti“, kuri vyks LPKTS buveinėje (Laisvės al. 39, Kaunas). L. Šaučikaitė-Astrauskienė, ilgametė Lietuvos olimpinio komiteto sporto centro specialistė, pasidalys mintimis apie fizinio aktyvumo reikšmę sveikatai. Pasiklausysime VŠĮ „Nemuno vingiai“ moterų ansamblio „Versmė“ atliekamų adventinių giesmių.

Kviečiame!

Kviečiame apsilankyti LPKTS Patriotinių leidinių knygynėlyje (Laisvės al. 39, Kaune) ir įsigyti knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius.

Ilsėkitės ramybėje

Bronė Leonaitė-Ramanauskienė
1936–2019

Gimė Šiaulių aps. Kuršėnų valsč. Raudėnų sen. Kentraičių k. ūkininkų Stanislovo ir Bronės Leonų šeimoje, kurioje augo keturi vaikai. 1948 m. šeimą ištrėmė į Buriatijos Mongoliją, Zaigajevo aps. Ilkos stotį, prie miško ruošos darbų. Tremties metu Bronei buvo 12 metų. Bronė ištekėjo už tremtinio Antano Ramanausko. Susilaukė trijų sūnų ir dukters. Grįžusi į Kuršėnus, įsidarbino Pavenčių cukraus kombinate ir išdirbo iki pensijos. Prasidėjus Sąjūdžiui ir susikūrus „Tremtinio“ klubui, aktyviai įsijungė į jo veiklą. Dainavo chore „Tremties varpai“. Kolektyvo buvo gerbiama ir mylima, nes buvo labai darbšti ir jautri šalia esančiam kolektyvo nariui. Užaugino gražią šeimą.Palaidota Micaičių kaimo kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vyrą Antaną, sūnų Algio, Antano, Vlado, dukters Birutės šeimas ir artimus gimines.

LPKTS Kuršėnų filialas, choro „Tremties varpai“ kolektyvas

Genovaitė Pareigytė-Jasmontienė
1937–2019

Gimė tuometiniame Kretingos valsč. Kvietinių k. darbininkų šeimoje. 1951 m. kartu su tėvais, broliais ir seserimi buvo ištremta į Sibirą. Gyveno Irkutsko sr. Alarsko r. Kuitos k. Po dvejų metų tremties mirė mama. Genovaitei teko pradėti dirbti. Dirbo fermoje. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Dirbo Gargždų vaikų darželyje. Mokėsi vakarinėje mokykloje. Ištekėjo už buvusio tremtinio. Užaugino dukterį ir sūnų. Buvo aktyvi LPKTS Klaipėdos r. filialo narė, puoselėjanti amžinas žmogiškąsias vertybes. Mirė po sunkios ilgos ligos. Palaidota Laugalių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame brolius Feliksą, Alfonsą, seserį Reginą, vaikus ir artimuosius. Sesers netekties skausmą tesumažina šviesus Jos prisiminimas ir nuoširdi mūsų užuojauta.

LPKTS Klaipėdos r. filialas

Justinas Šatkauskas
1925–2019

Gimė Plungės r. Užlieknių k. Šeimoje augo penki vaikai. 1945 m. tėvai su trimis vaikais buvo ištremti į Krasnojarską. Vienas brolis liko pas gimines, o Justinas pabėgo. Neužilgo suėmė, išvežė į Sibirą – Bodaibo r., atskirai nuo tėvų. Nors labai sunkiai dirbo, vakarais mokėsi ir baigė vidurinę mokyklą. 1956 m. leido išvažiuoti į Irkutską, įstojo mokytis į Žemės ūkio institutą. Čia įsitraukė į lietuvių studentų saviveiklą. 1958 m. Šatkauskų šeima grįžo į Lietuvą. Justinas užbaigė mokslus Kauno Žemės ūkio akademijoje ir įgijo inžinieriaus specialybę. Dirbo statybinių medžiagų susivienijime „Granitas“ bei Klaipėdos kelių valdyboje. 1994 m. įstojo į Lietuvos krikščionių demokratų partiją. 1995 m. buvo išrinktas Palangos savivaldybės tarybos nariu, o 1995 m. – miesto meru. Aktyviai dalyvavo LPKTS Palangos filialo veikloje, buvo filialo tarybos narys, valdybos pirmininkas. Sukūręs šeimą su buvusia tremtine Adele, užaugino keturis sūnus. Palangos buvę tremtiniai Justiną Šatkauską visuomet prisimins kaip jautrų ir žmogišką, santūrų, mandagų, visiems vienodai teisingą ir sąžiningą.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną Adelę, sūnus, anūkus ir visus artimuosius.

LPKTS Palangos filialas

Tremtinys **ISSN 2029-509X**
www.lpkts.lt
Leidėjas **Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga**
Įmonės kodas **300032645**
Ats. sąsk. **Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas**
Adresas: **Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,**
Tel. **(8 37) 323 204, 8 667 39218**

Savaitraščio vadovė **Audronė Kaminskienė**
Techninė redaktorė **Vesta Milerienė**

El. p. **tremtinys.redakcija@gmail.com**

2 spaudos lankai. Tiražas 1470 egz. Kaina 0,66 euro.

Spausdino **spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas**

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Jonas Žičkus: gyvenimo kelią tėvynė parodė

Genovaitė MAČIŪTĖ

Lapkričio mėnesį Birštono viešojoje bibliotekoje atidaryta literatūros paroda „Jono Žičkaus gyvenimo keliu“. Metų pabaigoje sukanka 95-eri metai, kai gimė Kęstučio apygardos partizanas, politinis kalinys, knygos „Nueitas kelias“ autorius, buvęs mūsų bibliotekos skaitytojas Jonas Žičkus. Jonas Žičkus gimė 1924 metų gruodžio 27 dieną Tauragės apskrityje, Skaudvilės valsčiuje, Norkiškės kaime. (Mirė 2007 metų birželio 5 dieną.) Mokėsi Norkiškės pradinėje mokykloje ir Skaudvilės gimnazijoje.

1944 metais J. Žičkus įstojo į Lietuvos laisvės armiją. 1945 metais kartu su savo bendraklasiais įkūrė pogrindinę moksleivių organizaciją, užmezgė ryšius su Skaudvilės apylinkėse, Vidukles miškuose veikusiu Saturno partizanų būriu, teikė jiems visokeriopą pagalbą. 1945-ųjų kovą jis tapo Lydžio rinktinės Saturno būrio partizanu, slapyvardžiu Daktaras. 1947 metų gegužę grįžo į Skaudvilę, tikėdamasis gauti fiktyvius dokumentus. Čia pat buvo areštuotas ir nuteistas 25 metams bei 5 metams be teisių. Bausmę atliko Pečioros ir Intos lageriuose.

Lageryje su tautiečiais – kunigu K. Vasiliausku, J. Kudžma, L. Matuzevičiumi, K. Baniu, P. Medeiša, J. Mociumi ir kitais – susitelkė į kultūros būrelį. 1953 metais, atslūgus lagerio režimui, nuteistieji rašė eilėraščius, dainas. Jonas rinko, grupavo lagerių poetų kūrinius. Taip „gimė“ jo ranka perrašyti rinkiniai „Veidu į Tėvynę“, „Saulėtekio link“ – net penki politinių kalinių poezijos sąvadai. 1954 metais kartu su J. Raulynaičiu ranka perrašė „Benamių“ poezijos rinkinį.

1957 metais Jonas Žičkus grįžo į Lietuvą. Po įvairių sunkumų įsidarbino Lentvario kilimų fabrike. 1958 metų balandžio 28 dieną buvo vėl areštuotas ir už antisovietinę bei nacionalistinę veiklą antrą kartą nubaustas 7 metams lagerio. Kalėjo Mordovijos specialiajame lageryje.

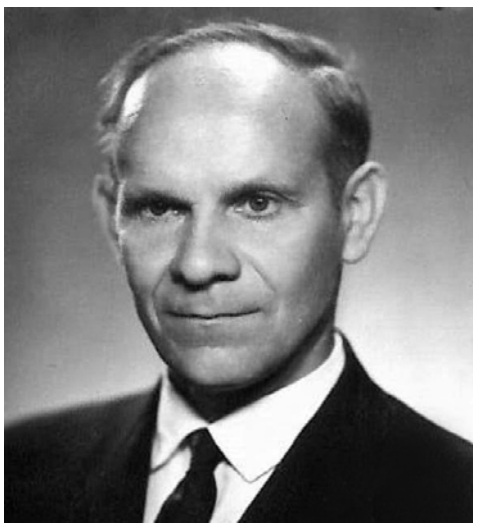

Jonas Žičkus

1965 metais grįžęs į tėvynę apsigyveno Birštone. Sukūrė šeimą. Atgimimo metais Jonas Žičkus aktyviai dalyvavo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio veikloje, buvo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos Birštono skyriaus pirmininkas. 1999-aisiais išleido atsiminimų knygą „Nueitas kelias“.

Literatūros parodoje – knyga „Nueitas kelias“, Eržvilko partizanės Apolonijos Palmiros Navickienės (Liekytės) prisiminimai apie tai, kaip sunkiai sužeistą būrio vadą Joną Strainį-Saturną iš mūšio lauko išgabeno sanitaras Jonas Žičkus-Širšė (jis turėjo ne vien Daktaro slapyvardį), asmeninio archyvo nuotraukos, partizanų eilės, dainos, laikraščių puslapiai, kuriuose apie savo gyvenimą pasakoja pats nelengvą kelią nuėjęs, buvęs Birštono gyventojas Jonas Žičkus.

Kviečiame prisiminti šį Lietuvai pasišventusį žmogų, ir tegu išsipildo lagerio bičiulio Petro Zablocko žodžiai: „Tėvynė nepamiršta jos laisvę gynusių“.

Pirmą kartą paskelbtas žydų žudikų Paneriuose sąrašas

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro išleista knyga „Vokiečių saugumo policijos ir SD Vilniaus ypatingasis būrys“ yra ryškus nacizmo ir Holokausto tyrimų akcentas – čia pirmą kartą istoriografijoje skelbiamas sąrašas asmenų, atsakingų už masines žydų žudynes Paneriuose ir kitose vietose.

„Nacių okupacijos laikotarpio tyrinėjimų būklė iš tiesų paradoksali. Atrodo, paskelbta tiek daug darbų, tačiau apie nacistų represinių organų sandarą ir funkcijas 1941–1944 metais žinome nedaug“, – prieš dešimtmetį rašė knygos sudarytojas dr. Arūnas Bubnys.

Ši jo knyga užpildo dar vieną to šiurpaus istorinio laikotarpio spragą.

Pirmojoje knygos dalyje aprašoma, kokiomis aplinkybėmis buvo įkurtas vokiečių saugumo policijos ir SD Vilniaus ypatingasis būrys, jo uždaviniai, veiklos metodika, kaip jis buvo formuojamas, narių atranka ir jų „įsidarbinimo“ motyvai.

Svarbiausia Ypatingojo būrio paskirtis buvo masinis žydų naikinimas. Daugiausia jų sušaudyta ir užkasta Paneriuose: vien per 1941 metų du mėnesius ten sušaudyta beveik 19 tūkstančių, o kitose Vilniaus apylinkėse – daugiau kaip 13,5 tūkstančio žmonių, kurių absoliuti dauguma buvo žydai (1941–1944 metais Paneriuose taip pat buvo nužudyta keli tūkstančiai įvairių tautybių komunistų ir sovietinių aktyvistų, sovietų karo belaisvių, lenkų pogrindžio narių ir 84 Lietuvos vietinės rinktinės kariai).

Knygoje nenurodoma tiksli Ypatingojo būrio įkūrimo data, bet iš skelbiamų duomenų aiškėja, kad 1941 metų liepos pirmoje pusėje okupavę Vilnių naciai atrinko 150 vilniečių tarnautojų, kurių dauguma buvo lietuviai. Jų darbas buvo suiminėti žydus, varyti juos į koncentracijos stovyklą ir galiausiai – sušaudyti.

Po pirmųjų masinių žudynių Paneriuose nemažai pasibaisėjusių tokiu „darbu“ išėjo iš būrio, „pasiliko tie, kuriems tokia veikla neatrodė baisi ir nusikalstama“, – rašo dr. A. Bubnys. Nors knyga sudaryta vien iš sausų istorinių faktų ir liudijimų, šiurpina ne tik atskleistas egzekucijų mechanizmas, nužudytų aukų skaičiai, bet ir žudikų motyvai: „Nemažai būsimųjų būrio narių tokiais tapo neturėdami darbo ir pragyvenimo šaltinio“. Nagrinėjant būrio narių sąraše nurodytas gyvenamąsias vietas, akivaizdu, kad po įsidarbinimo jie apsigyvendavo prestižinėse vietose Vilniaus centre: Lukiškių, Vilniaus, Didžiojoje, Universiteto, J. Basanavičiaus, Ligoninės ir kitose gatvėse.

Artėjant frontui 1944 metų liepos pradžioje Ypatingasis būrys buvo išvežtas į Kauną ir įkurdintas IX forte. Po dar vienos šiurpios egzekucijos būrys buvo pergabentas į Štuthofą, iš ten varomas šaudyti žydų į kitas Lenkijos vietoves, bet priartėjus frontui 1945 metų balandžio pradžioje baigė savo nusikalstamą veiklą: pabėgus būrio viršininkui SS nariui Martinui Veissui, išsilakstė ir kiti.

Svarbiausia knygos dalis – pirmą kartą istoriografijoje skelbiamas Ypatingojo būrio narių sąrašas. Pateikiami 17-os nacių pareigūnų, atsakingų už masines žydų žudynes Paneriuose, taip pat 84-ių Ypatingojo būrio narių trumpi gyvenimo aprašymai.

Labai skirtingai susiklostė šio būrio narių likimas pasibaigus Antrajam pasauliniam karui: vieni nuteisti ir sušaudyti, kiti atsipirko nedidelėmis bausmėmis, dar kiti apskritai nesulaukė teisėto atpildo, nemažos dalies jų likimas liko nežinomas.

Sunku patikėti, bet iš žinomų septynių teistų Ypatingojo būrio vadovaujančių pareigūnų net keturi Vokietijos teismuose buvo išteisinti. Tai SS hauptšarfiureris Heinrichas Ditzas, organizavęs Lukiškių kalėjime kalinčių asmenų šaudymą Paneriuose, SS hauptšarfiureris Maksas Grossas, vienas iš Vilniaus saugumo policijos ir SD skyriaus viršininkų, dalyvavęs keliose Vilniaus žydų geto naikinimo operacijose ir žydų vaikų paėmimo akcijose, SS oberšarfiureris Horstas Šveinbergeras, organizavęs žydų suėmimo ir sušaudymo operacijas, kurių metu buvo nužudyta apie 5 tūkstančiai žydų, SS oberšturmfiureris Erichas Volffas, nacių saugumo policijos ir SS Vilniaus skyriaus vadas, duodavęs nurodymus Ypatingajam būriui.

Minėtas Ypatingojo būrio vadas Martinas Veissas, kaltinamas nužudžius mažiausiai 30 tūkstančių žmonių, buvo nuteistas iki gyvos galvos, bet iškalėjęs 27 metus buvo paleistas į laisvę.

Tuo tarpu Sovietų sąjungoje ir komunistinėje Lenkijoje teisiamiems eiliniams Ypatingojo būrio nariams bausmės buvo visai kitokios: Vladyslavas Butkunas Lenkijoje nuteistas mirties bausme (nuosprendį pakeičiant 25 metams kalėjimo), o Viktoras Gilvinskis – 25 metams kalėjimo, Petras Černiauskas sovietų teismo nuteistas 25 metams lagerio, Antanas Granickas ir Stasys Livčinas sovietų sušaudyti.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras

Naudingi patarimai

Į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių buveinę dažnai kreipiasi asmenys, kurių artimiesiems reikia techninės pagalbos priemonių: neįgaliojo vežimėlio, vaikštynės, tualeto reikmenų ir kita. Norime informuoti, kad mūsų buveinėje nėra šių priemonių, tačiau pasidalysime informacija, kaip ir kur galima visa tai nemokamai įsigyti – išsinuomoti.

Pirmiausia reikia kreiptis į savo šeimos gydytoją, kad jis reikiamai priemonei išrašytų medicinos išrašą/siuntimą. Atvykstant į techninės pagalbos neįgaliesiems centrą, turėti asmens dokumentą. Čia yra surašoma nuomos sutartis. Kai daiktas bus nereikalingas, jį privalėsite grąžinti.

Techninės pagalbos neįgaliesiems Centro teritorinių padalinių adresai:

Alytaus apskrityje:
Smėlio g. 10-1, 62114 Alytus;
Kauno apskrityje:
Žemaičių pl. 37, 48178, Kaunas;
Klaipėdos apskrityje:
Šilutės pl. 4 b, 91173, Klaipėda;
Marijampolės apskrityje:
Parko g. 13, 68219, Marijampolė;
Panevėžio apskrityje:
Dainavos g. 23a, 36247, Panevėžys;
Šiaulių apskrityje:
Vilniaus g. 40, 76253, Šiauliai;
Telšių apskrityje:
Žalioji g. 4-4, 87334, Telšiai;
Utenos apskrityje:
Maironio g. 34, 28144, Utena;
Tauragės apskrityje:
Žemaitės g. 5/Gedimino g. 9, 72236, Tauragė;
Vilniaus apskrityje:
Mindaugo g. 42a-1, 01311, Vilnius.
Interneto svetainė: http://www.tpnc.lt